

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-301-2-68>

Бублей Вероніка, студентка магістратури кафедри ТІМ НАОМА
(науковий керівник: кандидат мистецтвознавства, доцент М. В. Русяєва)

Становлення іконографії Маєста у творчості Коппо ді Марковальдо

Ключові слова: Проторенесанс, іконографія, Маєста, Сієна, живопис,
Коппо ді Марковальдо, Дученто.

Veronika Bublely, MA Student, NAFAA
(academic mentor: PhD, Associate Professor Maryna Rusiaieva)

Formation of the iconography of Maestà in the works of Coppo di Marcovaldo

Abstract: The report is dedicated to the outstanding artist Coppo di Marcovaldo. Coppo di Marcovaldo played a significant role in the development of painting of both the Florentine and Sienese schools and laid the foundations for one of the two iconographic versions of the Maestà.

Key words: Proto-Renaissance, iconography, Maestà, Siena, painting, Coppo di Marcovaldo, Duecento.

Маєста (італійською *maestà* – величність, велич) – один із поширених іконографічних типів образу Мадонни з Немовлям в оточенні янголів, а інколи і святих, в живопису Італії переважно другої половини XIII–XIV ст. Сюжет базується на візантійській іконографії. Прототипами зображення Маєста були два візантійських джерела: «Похвала Мадонни» і «Богоматір Одиґітрія» (грец. *Οδηγήτρια* – вказуюча дорогу, Захисниця подорожуючих).

Метою цієї доповіді є визначення особливостей формування і розвитку іконографії «Маєста» у живопису Коппо ді Марковальдо на прикладі «Мадонна дель Бордоне» – єдиного підписаного і датованого твору митця.

Історії дослідження цієї теми присвячено достатньо велику кількість праць провідних західноєвропейських та американських науковців, які аналізують її в різних аспектах, у тому числі з точки зору визначної перемоги гібелінів Сієни над гвельфами Флоренції під Монтаперті у вересні 1260 р.

Саме унаслідок цих подій флорентійський живописець Коппо ді Марковальдо потрапив у полон до сієнців, де отримав замовлення на вівтарну картину «Мадонна дель Бордоне» для церкви Санта Марія деї Серві в Сієні. Це зображення Богородиці, підписане та датоване 1261 р., стало одним із провідних творів тосканського Дученто, а флорентієць – одним із засновників сієнської школи живопису. Включення до назви вівтарного образу слова Бордоне вказує на зв'язок із братством Лаудезі, яке славилася традицією співів гімнів – лауде, в яких прославляли Мадонну перед її іконою. Громадська підтримка братства сервітів як до, так і після битви при Монтаперті була частково мотивована їх

Section 3. Classical art of the West and the East

особливою відданістю Мадонні, якій сієнці присвятили своє місто і якій приписували перемогу.

Коппо ді Марковальдо у «Мадонна дель Бордоне» відмовився від старої традиції зображення суворо фронтальної фігури Богородиці та запровадив мотив руху. Спираючись на візантійську іконографію Одигітрії, митець сприяв виникненню нового типу вівтарної картини, в якій є не тільки мотив спілкування Богоматері з Сином, але й перше в мистецтві зображення Мадонни як *Magia Regina* (Марія Цариця Небесна) – в образі цариці-володарки Сієни з короною на голові і з орлами на мафорії. Загалом, у трактуванні одягу та взуття Мадонни можна бачити вплив світської тогочасної моди. На думку дослідників, ці іконографічні зміни також були спричинені певними громадсько-релігійними маніпуляціями уряду Сієни.

Попри те, що манері митця притаманні жорсткі та ламані контури, інтенсивні та контрастні кольори, Коппо ді Марковальдо стоїть біля витоків відродження античної традиції, гуманістичного зображення особистості, з першими спробами змалювання індивідуальних рис персонажів та об'ємних фігур, задля чого він використовував метод “*tecnică a velatura*”. Божественний статус Марії демонструють янголи, німби та золоті асисти. Така демонстративна політизація образу мала головну мету – зміцнення віри сієнців в те, що Цариця Небесна є покровителькою комуни, незважаючи на відлучення від церкви, накладене Папою Римським на місто 12 листопада 1260 р. Таким чином, «Мадонна дель Бордоне» пензля Коппо ді Марковальдо стала першим політично резонансним іконографічним типом *Maestà* у Тоскані як уособлення нового світського образу Цариці міської спільноти.

